

zoals de instelling van een oecumenische viering van de schepping.²³ Andere zijn onvoldoende opgepakt, zoals die over de inspanningen voor eucharistische gemeenschap.²⁴ Toch mag men de tussentijdse doelen op deze weg, die al een teken zijn van geleefde oecumene, niet onderschatten.²⁴ De praktische focus van de *Charta* en de bevestiging dat gezamenlijke oecumenische actie de regel is en niet de uitzondering, worden gezien als een kans voor de oecumene.²⁵ Daarom werd het twintigjarig jubileum van de *Charta* in 2021 gevierd met een oecumenische viering.²⁶ Tevens werd een internationaal wetenschappelijk oecumenisch symposium gehouden.²⁷ En er zijn speciale artikelen verschenen, waarin de blijvende relevantie van het document werd benadrukt.²⁸

Redenen voor de herziening van de Charta Oecumenica

Zoals we hebben gezien, zijn het initiatief om een oecumenisch handvest voor Europa op te stellen, de vorm en inhoud ervan, en de redenen waarom sommige elementen van meer betekenis zijn geweest dan andere, allemaal gebonden aan specifieke contexten en dus gevoelig voor tijd en veranderingen. In hun voorwoord bij de geactualiseerde *Charta* reflecteren de voorzitters van de CEC en de CCEE op deze contextuele ontwikkelingen en noemen ze deze als een belangrijke motivatie voor de herzie-

22 CEC/CCEE, *Charta Oecumenica. Guidelines for the Growing Cooperation among the Churches in Europe*, 2001, <https://ceceurope.org/storage/app/media/uploads/2015/07/ChartaOecumenica.pdf>, 8-9. Zie voor details over de oecumenische afspraken over een oecumenische viering van de schepping in september Brigitte Enzner-Probst und Elisabeth Moltmann-Wendel, 'Schöpfungszeit. Die neue Kirchenjahreszeit' in: Brigitte Enzner-Probst und Elisabeth Moltmann-Wendel, *Im Einklang mit dem Kosmos. Schöpfungsspiritualität lehren, lernen und leben. Theologische Aspekte – Praktische Impulse*. Ostfildern: Matthias Grünewald 2013, 253-254.

23 Art. 1 en art. 5 van *Charta Oecumenica* 2001, 4 en 6.

24 Nüssel und Sattler, *Einführung in die ökumenische Theologie*, 139.

25 Friedrich Weber, 'Im Glauben eins – in Kirchen getrennt. Die *Charta Oecumenica* als Chance', in: Friedrich Weber, *Zeitungssage. Texte zur ökumenischen Situation*. Frankfurt am Main: Otto Lembeck 2011, 89-97.

26 De CEC en de CCEE hebben op 22 april 2021 een oecumenische dienst gehouden, die vanwege de Covid-19-pandemie voornamelijk online plaatsvond. De orde van de dienst is gepubliceerd in CEC/CCEE, *Resources for the celebration of the 20th Anniversary of Charta Oecumenica*, 2021, <https://ceceurope.org/storage/app/media/charta%20oecumenica-anniversary-EN.pdf>, 14-25.

27 Juro Zečević-Božić, 'Dvadeseta Oblasnica Ekumenske Povelje (*Charta Oecumenica*). Recepcija I Perspektive. Međunarodni Znanstveni Ekumenski Simpozij, *Bogoslovska smotra* 91/4 (2021) 877-880.

28 Ivan Macut, '*Charta ecumenica* (*Charta Oecumenica*). Origine e principali temi teologici', *Edinost in dialog* 77/1 (2022) 99-108.

ning van het document: 'Since the *Charta Oecumenica* was first signed in 2001, Europe, the churches, and ecumenism have changed. In the face of these developments, we have recognised the need to update the text of the *Charta Oecumenica*. This update reflects our continuing hope for, and work towards, deepening the unity in the diversity of our churches, listening to Christ's prayer that we "may all be one"' (John 17: 21).²⁹

Dat Europa, de kerken en de oecumene in de loop van bijna 25 jaar zouden veranderen, ligt voor de hand. Hoewel de reikwijdte van dit artikel het niet toelaat om hier uitgebreid op in te gaan, zal ik enkele belangrijke veranderingen als voorbeeld noemen. Sinds 2001 heeft Europa een toenemende economische en politieke integratie gekend in de vorm van de EU, maar ook desintegratie, zoals de zogenaamde 'Brexit' in 2020 heeft aangetoond.³⁰ Het EU-project heeft geleid tot verschillende niveaus van verbondenheid en verschillende opvattingen over de Europese identiteit in het bredere Europa.³¹ In deze pluralistische context lopen de idealen en opvattingen over democratie, maatschappelijke idealen en vredesopbouw sterk uiteen. Bovendien hebben de vele crises van de afgelopen twintig jaar bijgedragen aan een algemeen gevoel van kwetsbaarheid in plaats van stabiliteit. Veel van wat als vanzelfsprekend werd beschouwd, kan gemakkelijk in twijfel worden getrokken, zoals blijkt uit de gevolgen van de klimaatcrisis, de Covid-19-pandemie en de Russische oorlog tegen Oekraïne.

Europa is veranderd, en dat geldt ook voor de kerken in Europa. Secularisme blijft het continent en zijn samenlevingen vormgeven, waardoor de rol van kerken wordt beïnvloed en vaak wordt verminderd. Hierbij is het belangrijk op te merken dat secularisme in Europa vele verschillende vormen aanneemt, waaronder post-seculiere verschijnselen. Ten tweede ontbreekt het kerken als instellingen aan geloofwaardigheid, onder meer omdat ze er niet in zijn geslaagd seksueel misbruik en machtsmisbruik effectief te voorkomen en tegen te gaan. Deze verschijnselen dragen bij aan een lager vertrouwen onder de bevolking en aan toenemende ver-

29 CEC/CCEE, *Charta Oecumenica*, 3.

30 In 'Redlich bemüht. Gegenwärtige europapolitische Herausforderungen und die *Charta Oecumenica* in der Glaubwürdigkeitskrise', in: Rebekka A. Klein und Lisanne Teuchert (Hrsg.), *Ökumene in Bewegung. Neue Perspektiven der Forschung*. Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt 2021, 181-193, reflecteert Lukas David Meyer op de uitdaging die fenomenen als de Brexit voor de *Charta* vormen.

31 Zowel de oorspronkelijke als de geactualiseerde *Charta* hebben betrekking op Europa in brede zin, 'van de Atlantische Oceaan tot de Oeral, van de Noordkaap tot de Middellandse Zee', aldus CEC/CCEE, *Charta Oecumenica* 2001, 3, en CEC/CCEE, *Charta Oecumenica* 2025, 5.